

การวิเคราะห์ความเชื่อเรื่องกรรมของคนไทยในยุคปัจจุบัน  
ตามหลักพุทธปรัชญาเถรวาท  
An Analysis of Beliefs in Karma of Thai People in Modern Times  
according to Theravada Buddhist Philosophy

พระประเมษฐ์ กิตติคุณ (คำหังษา)

Phraparamet Kittikuno (Khamhongsa)

พระครูสีลสรวิชัย, สจวน หล้าโพนทัน

Phrakhru Silasarathikun, Sanguan Laphonthan

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด

Mahamakut Buddhist University Roi Et Campus

E-mail: Silanacornsanghin@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาสภาพปัญหาความเชื่อเรื่องกรรมของคนไทยในยุคปัจจุบัน 2) ศึกษากรรมในพุทธปรัชญาเถรวาท และ 3) วิเคราะห์ความเชื่อเรื่องกรรมของคนไทยในยุคปัจจุบันตามหลักพุทธปรัชญาเถรวาท เป็นการวิจัยเชิงเอกสาร โดยศึกษาจากพระไตรปิฎก เป็นต้นแล้วนำเสนอผลการวิจัยด้วยวิธีการวิเคราะห์เชิงพรรณนา

ผลการวิจัยพบว่า

1. คนไทยในยุคปัจจุบันได้มีความเชื่อเรื่องกรรมมีนัยต่าง ๆ ที่ผิดไปจากคำสอนหลักเรื่องกรรมในพระพุทธศาสนา เช่น คนไทยบางกลุ่มในสมัยปัจจุบันมีความคิดและความเชื่อว่า บาป บุญ คุณ โทษ หรือบุญคุณไม่มี เป็นต้น นอกจากนี้ยังมีว่ากรรมที่ทำแล้วไม่มีผลติดตัวไปในภพหน้าชาติหน้า โดยเชื่อว่าสิ่งที่ทำแล้วทั้งดีและชั่วก็เป็นอันจบกันไปหลังจากได้กระทำเสร็จไปแล้ว

2. หลักกรรมในพระพุทธศาสนาสอนว่า กรรมคือการกระทำของแต่ละบุคคล ทั้งที่เป็นกุศลคือกรรมดี และอกุศลคือกรรมชั่ว ไม่ว่ากรรมนั้นจะดีหรือชั่ว ผู้ทำกรรมย่อมได้ผลของกรรมนั้น เมื่อมีความเชื่อเรื่องกรรมแล้ว ไม่ว่ากรรมที่ทำนั้นจะไปเป็นกรรมดีหรือไม่ดีก็ตามย่อมให้ผลตามมามากทั้งนั้น ถ้าทำกรรมดีจะไปเกิดในสวรรค์ แต่ถ้าทำกรรมชั่วจะไปเกิดในนรกเช่นกัน

3. การวิเคราะห์ความเชื่อเรื่องกรรมของคนไทยในปัจจุบันช่วยให้ทราบว่าคนไทยในสมัยปัจจุบันจะมีความเข้าใจหลักแห่งความดีความชั่วหรือสิ่งดีสิ่งไม่ดีที่ตรงตามหลักกรรมในทางพระพุทธศาสนาได้กระจ่างชัดขึ้น มีความเชื่อเกี่ยวกับผลแห่งการกระทำของแต่ละบุคคลที่ได้กระทำอะไรลงไปทั้งดีชั่วและสิ่งดีสิ่งไม่ดีว่าจะมีผลสะท้อนย้อนกลับ

ได้รับบทความ: 6 มิถุนายน 2566; แก้ไขบทความ: 16 มิถุนายน 2566; ตอรับตีพิมพ์: 19 มิถุนายน 2566

Received: June 6, 2023; Revised: June 16, 2023; Accepted: June 19, 2023

ถึงกระทำอย่างแน่นนอน ไม่มีใครสามารถหลีกเลี่ยงผลกระทบที่แต่ละคนกระทำไปได้อย่างเด็ดขาด

**คำสำคัญ:** ความเชื่อ, กรรม, คนไทยในยุคปัจจุบัน

### **Abstract**

The purpose of this research were: 1) to study the problematic belief in Karma of Thai people in modern times, 2) to study Karma in Theravada Buddhist philosophy and 3) to analyze the belief in Karma of Thai people in modern times according to Theravada Buddhist philosophy. It is a documentary research by studying from Tripitaka etc. The results of research were then presented using a descriptive analysis method.

#### **The research results found that:**

1. Thai people in modern times have believed in Karma that has various implications that is different from the doctrine of Karma in Buddhism, for example, some groups of Thai people in modern times have the idea and belief that there is no sin, merit, goodness, badness or there is no merit etc. There is also the fact that Karma that has been done has no effect on the next life by believing that what has been done, both good and evil, will end after it has been done.

2. The principle of Karma in Buddhism teaches that Karma is an individual action, even if it's charity, it's good Karma and unwholesomeness is evil whether the karma is good or bad. The one who does Karma will get the result of that Karma, when there is a belief in Karma regardless of whether the karma that is done will lead to good or bad karma, there will always be consequences. If person do good deeds, he will be born in heaven, but if doing bad deeds, he also will be born in hell.

3. To analyze the beliefs about the karma of Thai people today lets us know that Thai people nowadays will have a clearer understanding of the principles of good and evil or good and bad things that are consistent with the principles of Karma in Buddhism. There is a belief about the effects of individual actions that have been done, both good-evil, and good things-bad things that will definitely reflect back on the action. No one can completely escape the consequences of each person's actions.

**Keywords:** Belief in Karma, Belief in Karma of Thai People, Thai People in Modern Times

## 1. บทนำ

พุทธศาสนาเป็นศาสนากรรมวาที เน้นสอนเรื่องกรรมหรือการกระทำเป็นพิเศษ กล่าวคือสอนให้เชื่อเรื่องกรรมหรือการกระทำ เป็นศาสนาว่าด้วยเหตุและผล ผู้ที่มีศรัทธาสามารถนำไปสู่การพัฒนาให้เกิดปัญญาได้ ความเชื่อเป็นสิ่งที่อยู่ในสามัญสำนึกของมนุษย์ทุกคน และมีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมที่แสดงออกมา ความเชื่อเป็นสิ่งที่คล้อยตามให้มนุษย์แสดงพฤติกรรมออกมาให้รูปแบบต่าง ๆ ที่จะนำไปถึงจุดหมายที่วางไว้ ความเชื่อจึงมีอิทธิพลต่อการดำเนินชีวิตของทุกคนเป็นอย่างยิ่ง พฤติกรรมที่แสดงออกมาลักษณะนี้ทางพระพุทธศาสนาเรียกว่า กรรม กรรมจึงเกิดจากศรัทธาเป็นพื้นฐาน พฤติกรรมที่แสดงออกมาจึงนำไปสู่การกำหนดค่านิยมและวิถีชีวิตของคนในสังคม ทำให้คนในสังคมอยู่ร่วมกันได้อย่างปกติสุข ซึ่งมีหลักความเชื่อที่ว่า บุคคลทำกรรมดีย่อมได้รับผลที่ดี หรือทำกรรมชั่ว ย่อมได้รับผลที่ชั่วตอบแทนเช่นเดียวกัน ดังเช่นพระพุทธพจน์ที่ “บุคคลหว่านพืชเช่นใด ย่อมได้รับผลเช่นนั้น ผู้ทำกรรมดี ย่อมได้รับผลดี ผู้ทำกรรมชั่ว ย่อมได้รับผลชั่ว” (มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539: อัง.ตัก. (ไทย) 27/114/103)

คำว่า กรรมนั้น เป็นคำกลาง ๆ ไม่ดี ไม่ชั่ว เป็นเพียงการกระทำที่ประกอบด้วยเจตนา ดังเช่นพระพุทธพจน์ที่ว่า “เจตนาหิ ภิกขเว กम्मํ วทามิ” แปลความว่า ภิกษุทั้งหลาย เรากล่าวเจตนาว่าเป็นกรรม (มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539: อัง.ตัก. (ไทย) 22/63/395) บุคคลจงใจแล้ว จึงกระทำ ด้วยกาย ด้วยวาจา ด้วยใจ แสดงออกมาทางกาย ทางวาจาและทางใจ การกระทำทางใจสำคัญที่สุด เพราะไม่มีใจหรือเจตนาแล้วนั้น กายและวาจาไม่อาจทำได้ เนื่องจากใจหรือเจตนาเป็นตัวสั่งการให้ทำ ซึ่งกรรมไม่ได้หมายเอาเฉพาะกรรมชั่วที่ทำไว้ในอดีต แต่หมายเอากรรมดีและกรรมชั่วที่ทำไว้ในปัจจุบันและที่จะเกิดขึ้นในอนาคตด้วย แต่ถ้าเป็นการกระทำ จะทำเมื่อไรหรือเวลาไหน ไม่ว่าจะเป็นอดีต ปัจจุบันหรืออนาคตก็ตาม การกระทำนั้นก็จัดเป็นกรรมทั้งสิ้น (พระธรรมปิฎก, (ประยูรธรรมาภรณ์), 2549: 46)

พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต) (2544: 7) ได้กล่าวถึงความเชื่อเรื่องกรรมไว้ในหนังสือเรื่องกรรมของชาวพุทธ “ปฏิบัติธรรมให้ถูกทาง” พอสรุปได้ว่า ถ้าชาวพุทธตั้งอยู่ในหลักที่ถูกต้องแล้ว ก็จะเชื่อในเรื่องกรรมหวังผลจากกรรม คือหวังผลจากการกระทำด้วยความเพียรพยายามของตนโดยใช้สติปัญญาพิจารณาตามเหตุตามผล ซึ่งจะทำให้เราสามารถพัฒนาตนเองได้ไม่มัวมาตื่นข่าวมงคล ทำให้ต้องเสียเวลาซึ่งหาประโยชน์อันใดมิได้ เสียเวลาพัฒนาตนเองไปกับการหวังพึ่งปัจจัยจากภายนอก ความเชื่อเรื่องกรรมจึงเป็นเรื่องที่สำคัญมากสำหรับความเป็นชาวพุทธ หากเราจะเชื่ออะไรเป็นพิเศษออกไปโดยไม่มีคามหนักแน่นในการทำความดี โดยนั่งคอยนอนคอยโชค หวังผลจากการคล้อยตามเท่านั้น ก็เป็นอันว่าขัดต่อความเชื่อในเรื่องกรรม ซึ่งหมายถึงการกระทำ เมื่อไม่ได้ผลดังที่รอ การคอย ก็คือการสูญเสียเวลานั่นเอง

คำสอนในพระพุทธศาสนาสามารถอธิบายเรื่องกรรมและความเชื่อเรื่องกรรมได้ มีระบบความเชื่อที่ประกอบด้วยปัญญา กล่าวคือเชื่อด้วยการใช้ปัญญาพิจารณาหาเหตุผล จึงเป็นเหตุให้พุทธศาสนาแตกต่างจากศาสนาอื่น สามารถนำไปเป็นหลักในการดำเนินชีวิตได้ เป็นอย่างดี และที่สำคัญกรรมเป็นเรื่องส่วนบุคคล ใครทำกรรมใดไว้อย่อมได้รับของกรรมนั้น กล่าวคือไม่สามารถหลีกเลี่ยงหนีจากกรรมนั้นได้ เนื่องจากทุกคนเกิดมาล้วนมีกรรม (การกระทำ) เป็นของตัวเอง ดังเช่นพระพุทธพจน์ที่ว่า

“กम्मสสโกมมิตี กम्मทายาโท กम्मโยนิ กम्मพนฺธุ กम्मปฏิสรโณ

ยํ กम्मํ กริสสามิ กลฺยาณํ วา ปาปกํ วา ตสฺส ทายาโท ภวิสสามิตี.”

แปลว่า เรามีกรรมเป็นของตน เป็นผู้รับผลของกรรม มีกรรมเป็นกำเนิด มีกรรมเป็นเผ่าพันธุ์ มีกรรมเป็นที่พึ่งอาศัย เราทำกรรมใดไว้จะเป็นกรรมดีหรือกรรมชั่วก็ตาม ย่อมเป็นผู้รับผลของกรรมนั้น” (มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539: อภ.ปญจก. (ไทย) 22/57/100)

กฎแห่งกรรม หรือกรรมนิยาม เป็นกฎข้อหนึ่งของกฎธรรมชาติที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมของมนุษย์กล่าวคือ กฎแห่งกรรม หมายถึง กระบวนการก่อกรรม และการให้ผลของกรรมอย่างเป็นเหตุเป็นผล ซึ่งกระบวนการก่อกรรมนั้นต้องประกอบด้วยเจตนา (พระเทพเวที (ประยุทธิ์ ปยุตฺโต), 2513: 12) คำว่า กรรมนั้น แปลว่า การกระทำซึ่งเป็นคำกลาง ๆ ถ้าหากเป็นการกระทำดี เรียกว่า กุศลกรรม ถ้าหากเป็นการกระทำชั่ว เรียกว่าอกุศลกรรม แต่ถ้าจำแนกตามการแสดงออกของกรรม แบ่งออกเป็น 3 ทาง คือ กายกรรม วจีกรรมและมโนกรรมโดยมีพุทธศาสนาสุภาษิตเกี่ยวกับอำนาจของกรรมคือ “วโส อิสฺสรียํ โลก.” อำนาจของกรรมเป็นใหญ่ในโลกและไม่มีอำนาจใดเสมออำนาจของกรรม (สมเด็จพระญาณสังวร สมเด็จพระสังฆราช สกลมหาสังฆปริณายก (เจริญ สุวฑฺฒโน), 2550: 19)

ความเชื่อในพุทธศาสนาจัดว่าเป็นความเชื่อที่ได้รับการยอมรับว่ามีเหตุมีผล เพราะหลักธรรมคำสอนในพุทธศาสนานั้นเน้นเรื่อง ความจริงอันประเสริฐและสามารถพิสูจน์ได้ ซึ่งนักวิชาการทางศาสนาหลายท่านได้ให้ความหมายและแนวคิดต่าง ๆ ไว้ เช่น “ความเชื่อ” ในพุทธศาสนาที่ตรงกับภาษาบาลีว่า “สัทธา” และตรงกับ ภาษาสันสกฤตว่า “ศรัทธา” ไว้ว่า เชื่อในสิ่งที่ควรเชื่อ ความเชื่อที่ประกอบด้วยเหตุผล ความมั่นใจ ในความจริง ความดี สิ่งดีงาม และในการทำความดี ซึ่งประกอบด้วย 4 อย่างคือพระพุทธศาสนาเป็นศาสนาแห่งเหตุผล มีระบบความเชื่อความศรัทธา ที่ตั้งอยู่บนรากฐานแห่งปัญญา ผู้ที่มีความเชื่อตามคำสอนในพระพุทธศาสนา สามารถนำไปปฏิบัติในการดำเนินชีวิตได้ดังนั้นพระพุทธศาสนาจึงหมายถึงวิถีแห่งชีวิต อันเป็นระบบแห่งการดำเนินชีวิต จึงทำให้พระพุทธศาสนาแตกต่างจากศาสนาอื่น เนื่องจากพระพุทธศาสนาได้กล่าวถึงหลักความเชื่อไว้ดังนี้

1. กัมมสัทธา คือ ความเชื่อกรรม เชื่อกฎแห่งกรรม เชื่อว่ากรรมมีอยู่จริง คือ เชื่อว่าเมื่อทำอะไรโดยมีเจตนา คือ จงใจทำทั้งรู้ย่อมเป็นกรรม คือ เป็นความชั่วความดีมี

ขึ้นในตนเป็นเหตุปัจจัยก่อให้เกิดผลดีผลร้ายสืบเนื่องต่อไป การกระทำไม่ว่างเปล่าและเชื่อว่าผลที่ต้องการจะสำเร็จได้ด้วยการกระทำ มิใช่ด้วยอ้อนวอนหรือนอนคอยโชค เป็นต้น

2. วิปากสัทธา คือ เชื่อวิปาก เชื่อผลของกรรม เชื่อว่าผลของกรรมมีจริง คือว่ากรรมที่ทำแล้วต้องมีผล และผลต้องมีเหตุผลดีจากกรรมดีผลชั่วเกิดจากกรรมชั่ว

3. กัมมัสสกตาสัทธา คือ เชื่อความที่สัตว์มีกรรมเป็นของของตน เชื่อว่าแต่ละคนเป็นเจ้าของกรรมจะต้องรับผิดชอบเสวยวิบากเป็นไปตามกรรมของตน

4. ตถาคตโพธิ์สัทธา คือ เชื่อความตรัสรู้ของพระพุทธเจ้า มั่นใจในองค์พระตถาคตว่าทรงเป็นพระสัมมาสัมพุทธะ ทรงพระคุณทั้ง 9 ประการ ตรัสธรรม บัญญัติวินัยไว้ด้วยดีทรงเป็นผู้นำทางที่แสดงให้เห็นว่า มนุษย์คือเราทุกคนนี้ หากฝึกตนด้วยดีก็สามารถเข้าถึงภูมิธรรมสูงสุด บริสุทธ์หลุดพ้นได้ดังที่พระองค์ได้ทรงบำเพ็ญไว้เป็นแบบอย่าง (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต), 2559: 140)

ผู้วิจัยได้ตั้งข้อสังเกตว่าในปัจจุบันสภาพของสังคมไทยเปลี่ยนแปลงไปมากทั้งด้านวัตถุและด้านจิตใจ อันเป็นผลสืบเนื่องมาจาก การรับความเจริญ ความก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีรวมทั้งการนำวัฒนธรรมของชาวตะวันตกเข้ามาอย่างขาดการกลั่นกรอง และไม่มีขีดจำกัดจึงทำให้วัตถุเจริญก้าวหน้าอย่างรวดเร็ว แต่ในทางตรงข้ามสภาวะจิตใจของประชาชนในชาติเสื่อมถอย ตกต่ำ ขาดคุณธรรม ขาดจริยธรรม ไม่มีความเกรงกลัวต่อการทำชั่ว ทั้งที่คนไทยส่วนมากนับถือพระพุทธศาสนา แต่ผู้ที่น่าหลักธรรมมาใช้จริง ๆ น้อยลงทุกที วันเวลาผ่านไปจำนวนคนไทยที่นับถือพระพุทธศาสนาแต่ในทะเบียนบ้านมีมากขึ้นทุกที ทำให้แนวทางในการดำเนินชีวิตเปลี่ยนไป ความเชื่อเรื่องการแก้กรรมของมนุษย์ในคัมภีร์พุทธศาสนาเถรวาท เพราะความเชื่อ และกรรมเป็นเรื่องที่มีผลคาบเกี่ยวไปถึงชาติที่แล้ว ปัจจุบัน และชาติหน้าจนกว่าจะเข้าสู่นิพพาน ซึ่งความเชื่อเรื่องการแก้กรรมนี้จึงเป็นเรื่องที่บุคคลพึงพิจารณา เพราะเป็นเรื่องสำคัญประการหนึ่งที่เกี่ยวข้อง กับชีวิตประจำวันของมนุษย์และอยู่ใกล้ชิดมากที่สุด ดังนั้น การศึกษานี้เพื่อความรู้ความเข้าใจในสิ่งที่มีหลักฐานปรากฏ เช่น พระไตรปิฎก เป็นต้น ย่อมจะมีประโยชน์ในเชิงวิชาการแก่ผู้ที่สนใจในคำสอนทางพระพุทธศาสนาต่อไป

## 2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพปัญหาความเชื่อเรื่องกรรมของคนไทยในยุคปัจจุบัน
2. เพื่อศึกษากรรมในพุทธปรัชญาเถรวาท
3. เพื่อวิเคราะห์ความเชื่อเรื่องกรรมของคนไทยในยุคปัจจุบันตามหลักพุทธปรัชญาเถรวาท

### 3. วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่องนี้ ผู้วิจัยได้ใช้วิธีดำเนินการวิจัย โดยการศึกษาเอกสาร (Documentary research) ดังต่อไปนี้

#### 3.1 รวบรวมข้อมูลชั้นปฐมภูมิ

การศึกษาวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) เน้นการวิจัยเอกสาร โดยการรวบรวมข้อมูลจากตำราวิชาการ บทความ และงานแปลตลอดจนแหล่งข้อมูลเอกสารอื่น ๆ ได้แก่ 1) ชั้นปฐมภูมิ ได้แก่ พระไตรปิฎกฉบับภาษาไทยฉบับมหาวิทยาลัทยมหาจุฬา-ลงกรณราชวิทยาลัย และคัมภีร์อรรถกถา 2) ชั้นทุติยภูมิ ได้แก่ ตำราทางวิชาการ ที่เกี่ยวข้อง กับ เกี่ยวกับการสอน หลักการบรรยาย และเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

#### 3.2 ชั้นรวบรวมข้อมูล

1. รวบรวมข้อมูลที่เป็นปฐมภูมิ มีพระไตรปิฎก เป็นต้น
2. รวบรวมข้อมูลที่เป็นทุติยภูมิ มีอรรถกถา เป็นต้น
3. รวบรวมข้อมูลที่เป็นเอกสารวิชาการทางพระพุทธศาสนา เอกสารที่เกี่ยวข้องทั่วไป และงานวิจัยวิจัยที่เกี่ยวข้อง ทั้งในประเทศและต่างประเทศ

#### 3.3 ชั้นวิเคราะห์ข้อมูล

1. ศึกษาสภาพปัญหาความเชื่อเรื่องกรรมของคนไทยในยุคปัจจุบัน
2. ศึกษากรรมในพุทธปรัชญาเถรวาท
3. วิเคราะห์ความเชื่อเรื่องกรรมของคนไทยในยุคปัจจุบันตามหลักพุทธปรัชญาเถรวาท

#### 3.4 ชั้นนำเสนอข้อมูล

ผู้วิจัยจะนำเสนอผลการศึกษาวิจัยในรูปแบบพรรณนาวิเคราะห์ (Descriptive Analysis) และสรุปผลการวิจัยพร้อมข้อเสนอแนะ

### 4. สรุปผลการวิจัย

ผู้วิจัยได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การวิเคราะห์ความเชื่อเรื่องกรรมของคนไทยยุคปัจจุบันตามหลักพุทธปรัชญาเถรวาท ตามระเบียบวิธีวิจัยอย่างครบถ้วนแล้ว ผู้วิจัยสามารถสรุปผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ ดังนี้

#### 4.1 การศึกษาสภาพปัญหาความเชื่อเรื่องกรรมของคนไทยในยุคปัจจุบัน

พบว่า การกระทำที่เรียกว่า “กรรม” ที่เรียกว่า “ทำได้ดี ทำชั่วได้ชั่ว” ต้องการมุ่งให้บุคคลทำแต่ความดีหลีกเลี่ยงความชั่ว รู้จักพึ่งตนเอง ขยันทำกิจการ ไม่เกียจคร้าน ไม่ผัดวันประกันพรุ่ง ไม่สร้างวิมานในอากาศ ประสงค์สิ่งใดก็ลงมือทำ เพื่อให้เป็นจริงตามปรารถนา เมื่อมีอุปสรรคเกิดขึ้นก็ไม่ย่อท้อ พยายามหาทางแก้ไขและต่อสู้จนประสบ

ความสำเร็จ คนประเภทนี้แม้จะเกิดมายากจน เพราะอำนาจของกรรมชั่วที่ทำไว้ในอดีต ก็มักจะสามารถสร้างตัวจนมีฐานะความเป็นอยู่ดีขึ้นด้วยอำนาจกรรมดีที่ทำในปัจจุบัน

การทำ “กรรม” ไม่ว่าดีหรือชั่วตัวของบุคคลแต่ละคนนั้นจะเป็นผู้รับผลแห่งการกระทำของตน และไม่สามารถตัดกรรม หรือว่าสะเดาะเคราะห์ให้หมดหรือหายไปได้ เนื่องจากกรรม แปลตามศัพท์ว่า การงานหรือการกระทำ แต่ในทางธรรมต้องจำกัดความจำเพาะลงไปว่า หมายถึง การกระทำที่ประกอบด้วยเจตนาหรือการกระทำที่เป็นไปด้วยความจงใจ ถ้าเป็นการกระทำที่ไม่มีเจตนา ก็ไม่เรียกว่า เป็นกรรมในความหมายทางธรรม เห็นได้ว่าจะเป็นกรรมหรือไม่นั้น ขึ้นอยู่กับเจตนาเป็นสำคัญ พระพุทธศาสนาจึงมุ่งให้ศาสนิกหรือมนุษย์ทุกคนได้ตระหนักรู้ และชวนขวยหมั่นทำความดีทั้งในที่แจ้งและในที่ลับ เป็นผู้ละอายชั่วเกรงกลัวต่อบาป ให้ตั้งกุศลจิตในกรรมดีอยู่เป็นนิจ “กรรม” จึงเป็นประดุจเงาติดตามตัวบุคคล อย่างไม่มีที่สิ้นสุดแม้แต่จะสิ้นกิเลสแล้วก็ตาม ฉะนั้น ในพุทธศาสนาจึงมุ่งให้มนุษย์สร้างแต่กรรมดี ไม่เห็นกรรมชั่วว่าเป็นสิ่งน้อยนิด เมื่อทำแล้วไม่เป็นไร และเห็นกรรมดีว่านิดหน่อยแล้วไม่ทำ เพราะกรรมนั้นล้วนส่งผลเป็นวิบากอย่างต่อเนื่องและตลอดเวลา ข้ามพ้นสติปัญญา วิสัยของมนุษย์ที่จะเข้าใจได้ เว้นเสียแต่พุทธวิสัย ดังนั้น จำเป็นต้องมีความรู้ความเข้าใจในเรื่องกรรม หรือการกระทำอย่างถูกต้อง จึงจะสามารถนำไปสู่การแก้ปัญหาความเชื่อเรื่องกรรมเกี่ยวกับการตัดกรรม แก่กรรม และการสะเดาะเคราะห์กรรมของคนไทยในยุคปัจจุบันได้

**4.2 การศึกษากรรมให้พุทธปรัชญาเถรวาท** พบว่า กรรมนั้น หมายถึง การกระทำที่ประกอบด้วยเจตนา ดังเช่นพระพุทธพจน์ที่ว่า “ภิกษุทั้งหลาย เพราะอาศัยเหตุนี้ว่า เรากล่าวว่าเจตนาเป็นตัวกรรม บุคคลคิดแล้วจึงกระทำด้วยกาย วาจา และใจ” (มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539: อจ. ฉก. (ไทย) 22/63/577) เห็นได้ว่าการให้ผลของกรรมหรือผลที่เกิดจากการกระทำกรรมและกฎแห่งกรรมจึงไม่สามารถแยกออกจากกันได้ เพราะเมื่อมีการกระทำคือกรรม ย่อมมีผลแห่งการกระทำด้วย ตามหลักกรรมหรือกฎแห่งกรรมในทางพระพุทธศาสนาเป็นสัจธรรมความจริง ซึ่งมีเพียงองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าเพียงพระองค์เดียวที่ทรงค้นพบสัจธรรมตามความจริงแล้ว ทรงนำมาแสดงเปิดเผยให้แก่เวไนยสัตว์ กรรมจึงเป็นเรื่องที่ไม่มีผู้ใดสามารถตัด หรือแก้ไขได้ ตัวผู้กระทำเป็นผู้รับกรรมหรือผลแห่งกรรมนั้นโดยแท้ กรรมมีหลายชื่อหลายความหมาย กรรมบางอย่างมีหลายชื่อตามกาล หน้าที่และความหนักเบา เหมือนบุคคลคนเดียวมีหลายชื่อตามหน้าที่และลักษณะงาน เช่น เป็นบิดา เป็นนักร้อง ขื่อนี้ฉันใด เรื่องกรรมก็เหมือนกัน สังเกตตัวอย่างการฆ่า บิดา จัดเป็นครุกรรม จัดเป็นทิฏฐธรรมเวทนิยกรรม เพราะได้รับผลกรรมทันตาเห็น จัดเป็นอุปปัชชเวทนิยกรรม เพราะชาติหน้าจะต้องไปตกนรกทุกดิวินิบาต จัดเป็น อปปรเวทนิยกรรม เพราะชาติต่อ ๆ ไปกรรมนั้นยังให้ผลอยู่ ต้องเดือดร้อน เพราะกรรมนั้นอีกซ้ำ ๆ ซาก ๆ จัดเป็นอโหสิกรรม เพราะเมื่อได้รับผลกรรมจนเหมาะสมแก่กรรมแล้วหลายชาติ มีการทำความดี เพิ่มพูนคุณธรรมสูงสุดได้บรรลุเป็นพระอรหันต์

แต่กรรมชนิดเดียวอาจให้ผลหลายครั้ง เพราะเป็นกรรมแรง ผู้ทำกรรมชั่ว ไม่พึงดีใจว่าได้รับโทษทัณฑ์ในชาตินี้แล้วก็หมดเรื่องหมดเวรกรรมแล้ว กรรมที่ยังไม่ให้ผลอาจทำให้ผู้ทำกรรมเข้าใจว่าหมดกรรมแล้ว แต่แท้จริงยังไม่หมดกรรมนั้นซ่อนพลังความชั่วหรือความดีอยู่ได้ คือ กรรมสั่งสมอยู่ในจิตใจของตน เมื่อสั่งสมมาก ๆ เข้าถึงเวลาก็ให้ผลเสียทีหนึ่ง ถ้าเป็นกรรมชั่ว วิบากชั่วที่มีอยู่ในสันดาน จะเป็นสิ่งบันดาลใจให้บุคคลนั้น พุศิตหรือทำสิ่งใดสิ่งหนึ่ง อันนำไปให้เกิดผลร้ายเป็นภัยอันตรายแก่ผู้ทำกรรมนั้น ๆ บางทีวิบากกรรมส่งความตายมาให้ ดังที่เรียกว่า ยมทูต ดลจิตใจให้ประสบวิบัติในรูปลักษณะต่าง ๆ โดยไม่รู้ตัว

พระพุทธศาสนานอกจากจะสอนให้คนเชื่อเรื่องสังสารวัฏ เพราะเป็นความจริงตามธรรมชาติแล้ว ยังสอนเพื่อให้คนได้กลัวบาปกรรมด้วย เพราะตราบไต่ที่ยังเวียนตายเวียนเกิดก็ต้องมีทุกข์อยู่รำไป ส่วนจะทุกข์มากทุกข์น้อยก็ขึ้นอยู่กับว่าจะไปเกิดในภพภูมิอะไร ถ้าไปเกิดในสวรรค์ก็มีความสุขมากกว่าความทุกข์ ถ้าไปเกิดเป็นมนุษย์ก็จะมีทั้งสุขและทุกข์ แต่ถ้าไปเกิดในอบายภูมิ คือ สัตว์เดรัจฉาน อสุรกาย เปรต และสัตว์นรก ก็จะมีความทุกข์มากขึ้นเป็นลำดับไปจนถึงมีแต่ความทุกข์โดยสิ้นเชิง ไม่มีความสุขเลย และความทุกข์ในนรกก็จะทุกข์ขนาดหนักจนไม่อาจนำมาเปรียบกับความทุกข์ในโลกมนุษย์ได้ พุทธศาสนาจึงมุ่งสอนให้คนพ้นจากทุกข์โดยสิ้นเชิง ตราบใดที่ยังเกิดอยู่ ตราบนั้นก็ยังมีความทุกข์อยู่รำไป แม้ว่าอาจจะมียุขชาติใดที่อาจไปเสวยสุขอย่างเดียวในสวรรค์ ไปเป็นพรหม มีอายุยาวนาน แต่ก็ไม่ใช่ของจริง เพราะว่ายังคงอยู่ในสังสารวัฏ สุดท้ายก็ต้องกลับมาเกิดใหม่ ซึ่งก็ไม่ว่าจะได้ไปอยู่ในภพภูมิใด ตราบใดที่ยังปฏิบัติไม่ถึงขั้นพระอริยบุคคล ก็ไม่มีเครื่องยืนยันแน่นอนว่าจะพ้นจากอบายภูมิ ขึ้นกับกรรมของสัตว์นั้น ๆ ดังนั้นการที่จะพ้นทุกข์โดยสิ้นเชิง คือจะต้องหลุดพ้นไปจากสังสารวัฏ ไม่ต้องมาเกิดอีก พระพุทธศาสนาสอนไว้ว่า กระดูกของคน ๆ เดียวที่เวียนว่ายตายเกิดในสังสารวัฏ ถ้ามีคนรวบรวมมากองไว้ไม่ให้สูญหายไป ก็จะมีขนาดใหญ่โตเท่าภูเขาเวฬุละ ทรงแสดงว่าการเวียนว่ายตายเกิดในสังสารวัฏนั้นเป็นความทุกข์ บุคคลจะพ้นทุกข์ หยุดเวียนว่ายตายเกิดได้ ก็ต่อเมื่อเห็นอริยสัจ 4 เป็นโสดาบันขึ้นไป หากจะเวียนว่ายตายเกิดอีกก็ไม่เกิน 7 ชาติ

พระพุทธศาสนาจึงสอนเน้นเรื่องการปฏิบัติให้เข้าถึงภาวะ ที่เรียกว่า นิพพาน เป็นการปฏิบัติเพื่อละเหตุแห่งทุกข์ให้ได้ นั่นคือ เพื่อดับตัณหา 3 คือ กามตัณหา ภวตัณหา และวิภวตัณหา เมื่อเหตุแห่งทุกข์ดับ คือตัณหาดับ ทุกข์ก็ถูกขจัดไป ภาวะที่ตัณหาดับสิ้นไปนี้เป็นภาวะที่เขาถึงเมื่อกำจัดอวิชชา สำรอกตัณหาสิ้นแล้ว ไม่ติดข้อง หลุดพ้น สงบ ปลอดภัย เป็นอิสระ คือ นิพพาน เมื่อสังสารวัฏถูกทำลาย การเวียนตายเวียนเกิดจึงไม่มีอีกต่อไป

สาเหตุที่ทำให้เกิดกรรม มาจากกิเลสที่เป็นตัวการสำคัญคือ โลภะ โทสะ โมหะ หรือตัณหา ในอดีตปัจจุบันและอนาคตเมื่อมีเหตุให้เกิดกรรม ย่อมต้องได้รับผลของกรรมตามมาอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ ซึ่งการให้ผลของกรรมนั้นจะเป็นอย่างไร ขึ้นกับเหตุปัจจัยหลายอย่าง เป็นเรื่องที่ซับซ้อน และเป็นเรื่องที่ต้องศึกษาในหัวข้อต่อไป ดังนั้นเมื่อมีความเชื่อเรื่องกรรมแล้ว ไม่ว่ากรรมที่ทำนั้นจะไปเป็นกรรมดีหรือไม่ดีก็ตามย่อมให้ผลตามมาทั้งนั้น ถ้าทำ



กรรมดีย่อมส่งผลให้ไปเกิดในสุคติ โลก สวรรค์ แต่ถ้าทำกรรมชั่วย่อมส่งผลให้ไปเกิดในทุคติ วินิบาต นรก เป็นต้น เพราะทุกคนล้วนมีกรรมเป็นของ ๆ ตน ทำกรรมเช่นไร ย่อมได้รับผลกรรมเช่นนั้น หรือทำดีได้ดี ทำชั่วได้ชั่วนั่นเอง

**4.3 การศึกษาวิเคราะห์ความเชื่อเรื่องกรรมของคนไทยในยุคปัจจุบันตามหลักพุทธปรัชญาเถรวาท** พบว่า 1) ความเชื่อเรื่องกรรมเพื่อการสร้างความศรัทธา อันเกิดจากสาเหตุในการหลงผิด หรือดำเนินชีวิตที่ผิดจากทำนองคลองธรรม บิดเบือนหลักธรรมคำสอนโดยไม่ยึดมั่นในหลักพระศาสนา ผิดศีลธรรม เพราะการหลงมัวเมาจากกิเลสตัณหา ผลตามมาก็คือได้กระทำผิดอันเกิดจากการปฏิบัติตน ไม่มีความละอาย ผลกรรมย่อมเกิดความเสื่อมเสียชื่อเสียง แล้วยังได้รับผลกระทบนั้น ๆ ที่กระทำอยู่ ซึ่งแนวทางแก้ไขก็ต้องยึดมั่นในหลักศรัทธาเพื่อผลกระทำคือผลแห่งกรรมที่จะเกิดขึ้น โดยการรักษาศีล 5 ด้วยการสำปัดตวิริติ การเว้นสิ่งประจวบเฉพาะหน้า สมาทานวิริติ การเว้นจากการสมาทานศีล และสมุจเฉตวิริติ เว้นได้โดยเด็ดขาด 2) ความเชื่อเรื่องกรรมเพื่อมีศีลธรรม หลักเมตตาธรรมที่ปรากฏเป็นคุณธรรม มี 3 ประการ คือ (1) การมีเมตตากายกรรม ได้แก่ การประพฤตีสุจริตทางกาย (2) การมีเมตตาวจีกรรม ได้แก่ การประพฤตีสุจริตทางวาจา (3) การมีเมตตา मनกรรม ได้แก่ การประพฤตีสุจริตทางใจ การประพฤตีสุจริตธรรมทั้ง 3 ประการนี้เป็นหลักธรรมที่ก่อให้เกิดเมตตาในจิตใจและถือว่าเป็นการสร้างระดับเมตตาบารมีให้สูงขึ้นไปตามลำดับ 2.ส่งเสริมสนับสนุนให้มีกิจกรรมหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อรู้และป้องกันปัญหาการทำแท้งที่จะเกิดขึ้น 3) ความเชื่อเรื่องกรรมการมีสัมมาทิฐิ การนำหลักโยนิโสมนสิการมาปฏิบัติเป็นการคิดเพื่อพัฒนาปัญญาผ่านกระบวนการต่าง ๆ ด้วยตนเองตามลำดับขั้นตอนของการคิด หรือการคิดแบบโยนิโสมนสิการนั้นเป็นการคิดแบบถูกวิธี คิดอย่างมีเหตุผล คิดเร้ากุศล คิดอย่างมีระเบียบขั้นตอน พร้อมทั้งรู้จักวิเคราะห์ อย่างลึกซึ้ง ซึ่งเป็นลักษณะการคิดของวิถีแห่งปัญญา เมื่อบุคคลมีปัญญาแล้วจะสามารถแยกแยะความถูกต้องไม่กระทำผิดในสังคมและสามารถมีปัญญาในความเชื่อถูกต้องในประเด็นของการกระทำดีหรือชั่วแล้วใช้ความคิดที่ถูกต้องของชาวพุทธไทย 4) ความเชื่อเรื่องกรรมการดำเนินชีวิต การดำเนินชีวิตที่ดีย่อมต้องใช้หลักสติสัมปชัญญะในการแยกแยะความดี ความชั่วเกี่ยวกับการประกอบอาชีพที่สุจริต ด้วยหลักการของสัมมาอาชีวะ ด้วยการเลี้ยงชีพชอบทางกาย ทาง วาจาและทางใจ ก็คือการดำเนินชีวิตตามหลักกุศลกรรมบถนั่นเอง หรือเรียกอีกอย่างหนึ่ง การดำเนินชีวิตสุจริตทางกาย ทางวาจาและทางใจ ความเชื่อเรื่องกรรมทั้ง 3 ประการดังกล่าวนี้ มีความสอดคล้องกับงานวิจัยของพระอุทัย จิรธมโม (เอกสะพัง) ได้ศึกษาเรื่อง “ทัศนะเรื่องกรรมในพระพุทธศาสนาเถรวาท และปัญหาเรื่องกรรมในสังคมชาวพุทธไทยปัจจุบัน” พอสรุปได้ว่าความแน่นอนของกรรม นักศึกษาธรรมะที่กล่าวว่า เป็นกฎธรรมชาตินั้น มักนำไปเทียบกับความแน่นอนของพืช กล่าวคือ พืชพันธุ์ใดก็ตามเมื่อปลูกลงไปในดินแล้ว ก็จะผลิตดอกออกผลมาเป็นพันธุ์เดิมของตน โดยสิ่งแวดล้อมไม่สามารถจะเปลี่ยนแปลงไปเป็นพันธุ์อื่นไปได้ กรรมก็เช่นเดียวกัน เมื่อทำไปแล้วทั้งดีและชั่ว สิ่งแวดล้อมหรือกาลเวลา ไม่สามารถเปลี่ยน

กรรมดีให้เป็นกรรมชั่ว และกรรมชั่วให้เป็นกรรมดีได้ (พระอุทัย จิรนาม (เอกสะพัง), 2543: 121) เห็นได้ว่า บุคคลทำแล้วกรรมใดไม่ว่าจะดีหรือชั่ว กรรมนั้นย่อมให้ผลแน่นอน ซึ่งกาลเวลาไม่สามารถเปลี่ยนแปลงกรรมได้

## 5. อภิปรายผลการวิจัย

การอภิปรายผลการวิจัยเรื่อง “วิเคราะห์ความเชื่อเรื่องกรรมของคนไทยในยุคปัจจุบันตามหลักพุทธปรัชญาเถรวาท” ได้สรุปประเด็นดังนี้

### 5.1 สภาพปัญหาความเชื่อเรื่องกรรมของคนไทยในยุคปัจจุบัน มีดังนี้

1) ความเชื่อในพระพุทธรูปศาสนา เป็นการยอมรับและน้อมเอามาปฏิบัติตามหลักพระพุทธรูปศาสนา เชื่อเรื่องกรรม บุญบาป ทำดีได้ดี ทำชั่วได้ชั่ว ความเชื่อเรื่องตายแล้วเกิดใหม่ ความเชื่อเรื่องกฎแห่งกรรม ความเชื่อเรื่องนรกสวรรค์ และความเชื่อเรื่องกฎธรรมชาติ 2) ความเชื่อเรื่องกับวิหยาของสังคมไทยนั้นยังอยู่คู่คนไทยที่ยังมีความนิยมและมีความเชื่อเกี่ยวกับอาคมต่าง ๆ เพื่อส่งผลดลบันดาลให้โชคให้ชัย และมีความเชื่อของอาคมหรือเครื่องรางของคลั่งต่าง ๆ นั้นสามารถปกป้องคุ้มครองให้แคล้วคลาดปลอดภัยได้ด้วย 3) ความเชื่อเรื่องสิ่งศักดิ์สิทธิ์ เกิดจากความรู้สึกว่า ไม่ปลอดภัยจากอำนาจเหนือธรรมชาติ เมื่อเกิดเหตุการณ์ทางธรรมชาติที่ท้ออันตรายต่อชีวิตและทรัพย์สินของมนุษย์ 4) ความเชื่อเรื่องผีสงเทวดา ยังเป็นความเชื่อที่ยึดติดมาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน หรือความเชื่อดั้งเดิม เชื่อว่าอำนาจของผีสงเทวดาจะช่วยคุ้มครอง ให้แคล้วคลาดปลอดภัย ดลบันดาลให้เกิดความสุขได้ และ 5) ความเชื่อในโหราศาสตร์ได้รับอิทธิพลมาจากโหราศาสตร์อินเดียซึ่งสาขาหนึ่งที่พระพุทธรูปเจ้าเคยเรียนเมื่อครั้งเป็นพระราชกุมาร โหราศาสตร์กับสังคมไทยนั้น แยกจากกันไม่ออก ในสมัยโบราณ การดำเนินชีวิตของบุคคลหรือเหตุการณ์บ้านเมือง โหราศาสตร์จะนำมาใช้อย่างเข้มงวดกวดขัน โดยแสดงออกในรูปของพิธีกรรม ความเชื่อและวัฒนธรรมประเพณี ตั้งแต่การเกิด การมีคู่ครอง การทำบุญอายุ เป็นต้น มีความสอดคล้องกับพระมหาประคัลลิต อคคปญโญ (ช่วงแสง) (2541: 100-101) ได้ศึกษาเรื่อง “ความเชื่อเรื่องโหราศาสตร์กับกฎแห่งกรรมของชาวพุทธไทยในปัจจุบัน” พบว่า ชาวพุทธไทยในปัจจุบันเชื่อเรื่องกรรมตามหลักของศาสนาที่ว่า “ผู้ทำกรรมดี ย่อมได้ผลดี ผู้ทำกรรมชั่ว ย่อมได้ผลชั่ว” แต่ก็ยังไม่ทราบว่า จะได้ผลดี หรือผลชั่วที่ไหน เวลาใด ในลักษณะอย่างไร จึงต้องอาศัยโหราศาสตร์พยากรณ์โดยอาศัยจุดกำเนิดคนกับการโคจรของดวงดาวบนท้องฟ้า มาเป็นเป็นเครื่องบ่งชี้ให้ทราบดาวฤกษ์เคราะห์ จะบอกผลกรรมดี ดาวบาปเคราะห์ จะบอกผลกรรมชั่ว เมื่อทราบแล้วจะได้เตรียมตัวเตรียมใจให้ถูกต้องกับการที่จะต้องเผชิญกับเหตุดีและเหตุร้าย เห็นได้ว่า โหราศาสตร์กับกฎแห่งกรรมจัดเป็นสภาพปัญหาความเชื่อเรื่องกรรมของคนไทยในยุคปัจจุบัน

5.2 กรรมในพุทธปรัชญาเถรวาท มีดังนี้ 1) กรรม กล่าวคือการกระทำที่ประกอบด้วยเจตนา เป็นกระบวนการให้ผลของกรรมหรือผลที่เกิดจากการกระทำ กรรมและกฎแห่งกรรมจึงไม่สามารถแยกออกจากกันได้ เพราะเมื่อมีการกระทำคือกรรม ย่อมมีผลแห่ง

การกระทำด้วย ตามหลักกรรมหรือกฎแห่งกรรมในทางพระพุทธศาสนาเป็นสัจธรรมความจริง ซึ่งมีเพียงองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าเพียงพระองค์เดียวเท่านั้นที่ทรงค้นพบ สัจธรรมตามความจริงแล้ว ทรงนำมาแสดงเปิดเผยให้แก่เวไนยสัตว์ กรรมจึงเป็นเรื่องที่ไม่มีผู้ใดสามารถตัดหรือแก้ไขได้ ตัวผู้กระทำเป็นผู้รับกรรมหรือผลแห่งกรรมนั้นโดยแท้ จะเห็นได้ว่า กรรมมีหลายชื่อหลายความหมาย กรรมบางอย่างมีหลายชื่อตามกาล ตามหน้าที่และตามความหนักเบา เหมือนบุคคลคนเดียวมีหลายชื่อตามหน้าที่และลักษณะงาน ขอนี้ฉันใด เรื่องกรรมก็เหมือนกัน ยกตัวอย่างเช่น การฆ่าบิดา-มารดา จัดเป็นครุกรรม จัดเป็นทิฏฐธรรม เวทนียกรรม เพราะได้รับผลกระทบทันตาเห็น จัดเป็นอุปชชเวทนียกรรมเพราะชาติหน้า จะต้องไปตกนรกทุกทีวินิบาต จัดเป็นอุปปราปรเวทนียกรรม เพราะชาติต่อ ๆ ไปกรรมนั้นยังให้ผลอยู่ต้องเดือดร้อนเพราะกรรมนั้นอีก จัดเป็นอโหสิกรรม เพราะเมื่อได้รับผลกระทบจนเหมาะสมแก่กรรมแล้วหลายชาติ มีการทำความดี เพิ่มพูนคุณธรรมสูงสุดได้บรรลุเป็นพระอรหันต์ เป็นต้น แต่กรรมชนิดเดียว อาจให้ผลหลายครั้ง เพราะเป็นกรรมหนัก ผู้ทำกรรมชั่ว ไม่พึงดีใจว่า ได้รับโทษทัณฑ์ในชาตินี้แล้วก็หมดเรื่องหมดเวรกรรมแล้ว กรรมที่ยังไม่ให้ผล อาจทำให้ผู้ทำกรรมเข้าใจว่า หมดกรรมแล้ว แต่แท้จริงยังไม่หมด กรรมนั้นซ่อนพลังความชั่ว หรือความดีอยู่ได้ คือ กรรมสั่งสมอยู่ในจิตใจของตน เมื่อสั่งสมมาก ๆ เข้าถึงเวลาให้ผลเสียทีหนึ่ง ถ้าเป็นกรรมชั่ว วิบากชั่วที่มีอยู่ในสันดาน จะเป็นสิ่งบั่นทาลใจให้บุคคลนั้น พุดคิดหรือทำสิ่งใดสิ่งหนึ่ง อันนำไปให้เกิดผลร้ายเป็นภัยอันตรายแก่ผู้ทำกรรมนั้น ๆ บางทีวิบากกรรมส่งความตายมาให้ ดังที่เรียกว่า ยมทูต ดลจิตใจให้ประสบวิบัติในรูปลักษณะต่าง ๆ โดยไม่รู้ตัว พระพุทธศาสนานอกจากจะสอนให้คนเชื่อเรื่องสังสารวัฏฏ เพราะเป็นความจริงตามธรรมชาติแล้ว ยังสอนเพื่อให้คนได้กลัวบาปกรรมด้วย เพราะตราบไคที่ยังเวียนตายเวียนเกิดก็ต้องมีทุกข์อยู่รำไป ส่วนจะทุกข์มากทุกข์น้อย ก็ขึ้นอยู่กับว่าจะไปเกิดในภพภูมิอะไร ถ้าไปเกิดในสวรรค์ ก็มีความสุขมากกว่าความทุกข์ ถ้าไปเกิดเป็นมนุษย์ก็จะมีทั้งสุขและทุกข์ แต่ถ้าไปเกิดในอบายภูมิ คือ สัตว์เดรัจฉาน อสุรกาย เปต และสัตว์นรก ก็จะมีทุกข์มากขึ้นเป็นลำดับไปจนถึงมีแต่ความทุกข์โดยสิ้นเชิง ไม่มีความสุขเลย 2) พระพุทธศาสนาสอนเน้นเรื่องการปฏิบัติให้เข้าถึงภาวะที่เรียกว่า นิพพาน เป็นการปฏิบัติเพื่อละเหตุแห่งทุกข์ให้ได้นั้นคือ เพื่อดับต้นเหตุ 3 คือ กามตัณหา ภวตัณหา และวิภวตัณหา เมื่อเหตุแห่งทุกข์ดับคือตัณหาดับทุกข์ก็ถูกขจัดไป ภาวะที่ตัณหาดับสิ้นไปนี้ เป็นภาวะที่เข้าถึงเมื่อกำจัดอวิชชาสำรอกตัณหาสิ้นแล้ว ไม่ติดข้อง หลุดพ้น สงบ ปลอดภัย โปร่ง เป็นอิสระ คือ นิพพาน เมื่อสังสารวัฏฏถูกทำลาย การเวียนตายเวียนเกิดจึงไม่มีอีกต่อไป และ 3) สาเหตุที่ทำให้เกิดกรรมมาจากกิเลสที่เป็นตัวการสำคัญคือ โลภะ โทสะ โมหะ หรือ ตัณหาในอดีต ในปัจจุบันและในอนาคต เมื่อมีเหตุให้เกิดกรรม ย่อมต้องได้รับผลของกรรมตามมาอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ซึ่งการให้ผลของกรรมนั้น จะเป็นอย่างไร ขึ้นกับเหตุปัจจัยหลายอย่าง เป็นเรื่องที่ซับซ้อน และเป็นเรื่องที่ต้องศึกษาต่อไป ดังนั้น เมื่อมีความเชื่อเรื่องกรรมแล้ว ไม่ว่ากรรมที่ทำนั้นจะไปเป็นกรรมดีหรือไม่ดีก็ตามย่อมให้ผลตามมาทั้งนั้น ถ้าทำกรรมดีย่อมส่งผลให้ไปเกิดในสุคติ

โลก สวรรค์ แต่ถ้าทำกรรมชั่วย่อมส่งผลให้ไปเกิดในทุกข์ วินิบาต นรก เป็นต้น เพราะทุกคนล้วนแต่มีกรรมเป็นของของตน ทำกรรมเช่นไร ย่อมได้รับผลกระทบเช่นนั้น หรือทำได้ดี ทำชั่วได้ชั่ว มีความสอดคล้องกับพระธรรมสุริ ปชชลิโต (2552: 101) ได้ศึกษาเรื่อง “ทัศนคติเรื่องกรรมในพระพุทธศาสนา: การศึกษาดารานักแสดงและนักร้องสถานีวิทยุโทรทัศน์ไทยทีวีสีช่อง 3” พบว่า สังคมไทยแต่เดิมได้มีการปลูกฝังค่านิยมเรื่องกรรมให้เชื่อในกฎแห่งกรรม จนมีสำนวนไทยว่า “ทำดีได้ดี ทำชั่วได้ชั่ว” เห็นได้ว่า ไม่ว่าชีวิตจริงและบทละครความเชื่อเรื่องกรรมกล่าวคือการทำดีได้ดี ทำชั่วได้ชั่ว ได้สะท้อนความเชื่อเรื่องกรรมในพุทธปรัชญาเถรวาท

### 5.3 ความเชื่อเรื่องกรรมของคนไทยในยุคปัจจุบันตามหลักพุทธปรัชญาเถรวาท

มีดังนี้ 1) ความเชื่อเรื่องกรรมเพื่อการสร้างความศรัทธา อันเกิดจากสาเหตุในการหลงผิดหรือดำเนินชีวิตที่ผิดจากทำนองคลองธรรม บิดเบือนหลักธรรมคำสอนโดยไม่ยึดมั่นในหลักพระศาสนา ผิดศีลธรรม เพราะการหลงมัวเมาจากกิเลสตัณหา ผลตามมาก็คือได้กระทำผิด อันเกิดจากการปฏิบัติตน ไม่มีความละอาย ผลกรรมย่อมเกิดจากความเสื่อมเสียชื่อเสียง แล้วยังได้รับผลกระทบนั้น ๆ ที่กระทำอยู่ ซึ่งแนวทางแก้ไขก็ต้องยึดมั่นในหลักศรัทธาเพื่อผลกระทำคือผลแห่งกรรมที่จะเกิดขึ้น โดยการรักษาศีล 5 ด้วยการสัปปัตตวิริติ การเว้นสิ่งประจวบเฉพาะหน้า สมาทานวิริติ การเว้นจากการสมาทานศีล และสมุจเฉทวิริติ เว้นได้โดยเด็ดขาด, 2) ความเชื่อเรื่องกรรมเพื่อมีศีลธรรม 3) ความเชื่อเรื่องกรรมการมีสัมมาทิฐิ การนำหลักโยนิโสมนสิการมาปฏิบัติเป็นการคิดเพื่อพัฒนาปัญญาโดยผ่านกระบวนการต่าง ๆ ด้วยตนเองตามลำดับขั้นตอนของการคิด หรือการคิดแบบโยนิโสมนสิการนั้นเป็นการคิดแบบถูกวิธี คิดอย่างมีเหตุผล คิดเร้ากุศล คิดอย่างมีระเบียบขั้นตอน พร้อมทั้งรู้จักวิเคราะห์ อย่างลึกซึ้ง ซึ่งเป็นลักษณะการคิดของวิถีแห่งปัญญา เมื่อบุคคลมีปัญญาแล้วจะสามารถแยกแยะความถูกต้องไม่กระทำผิดในสังคมและสามารถมีปัญญาในความเชื่อถูกต้องในประเด็นของการกระทำดีหรือชั่วแล้วใช้ความคิดที่ถูกต้องของชาวพุทธไทย และ 4) ความเชื่อเรื่องกรรมการดำเนินชีวิต การดำเนินชีวิตที่ดีงามต้องใช้หลักสติสัมปชัญญะในการแยกแยะความดี ความชั่วเกี่ยวกับการประกอบอาชีพที่สุจริตด้วยหลักการของสัมมาอาชีพะ ด้วยการเลี้ยงชีพชอบทางกาย ทางวาจาและทางใจ ก็คือการดำเนินชีวิตตามหลักกุศลกรรมบถนั่นเอง หรือเรียกอีกอย่างหนึ่งว่าการดำเนินชีวิตสุจริตทางกาย ทางวาจาและทางใจ ซึ่งความเชื่อดังกล่าวมีความสอดคล้องกับพระมหาพิเชษฐ์ ธีรวโส (ดอกรัก) (2534: 134) ได้ศึกษาเรื่อง “การศึกษาเชิงวิเคราะห์เรื่องกรรมและสังสารวัฏในพุทธปรัชญาเถรวาท ที่มีผลต่อการดำเนินชีวิตของพุทธศาสนิกชนไทยในปัจจุบัน” พอสรุปได้ว่า เรื่องบทบาทของกรรมที่มีต่อมวลมนุษยชาติ เอาไว้เป็นข้อคิดที่ หลักคำสอนทางพระพุทธศาสนาสอดคล้องกับกฎแห่งเหตุผล และสอดคล้องกับกฎศีลธรรมตามหลักสากล คำสอนของพระพุทธเจ้าล้วนเต็มไปด้วยเหตุผลทั้งหมด เรื่องกรรมและการให้ผลของกรรมเป็นเรื่องที่เร้นลับหรือสับสนยากที่จะเข้าใจได้อย่างแจ่มแจ้งด้วยปัญญาชั้นโลกียะได้ จะต้องใช้ปัญญาอันสุขุมรอบคอบเป็นเครื่องพิจารณา จึงจะเห็นได้ว่า ชีวิตของปวงสัตว์ทั้งมวลล้วนตกอยู่ใต้กฎแห่งกรรม ตั้งแต่เกิดจนกระทั่งตาย

ชีวิตของสรรพสัตว์อยู่ภายใต้กรรมลิขิตของตนเอง กล่าวคือทำเช่นใดย่อมได้รับเช่นนั้น กรรมเป็นของเฉพาะตน พระพุทธศาสนาจึงถูกขนานนามว่า เป็นกรรมวาที ดังพระพุทธพจน์ที่ว่า “สัตว์ทั้งหลายมีกรรมเป็นของตน เป็นทายาทแห่งกรรม มีกรรมเป็นกำเนิด มีกรรมเป็นเผ่าพันธุ์ มีกรรมเป็นที่พึ่งอาศัย กรรมย่อมจำแนกสัตว์ให้เลยและประณีตได้” เห็นได้ว่า ความเชื่อเรื่องกรรมของคนไทยในยุคปัจจุบันตามหลักพุทธปรัชญาเถรวาทวาท เป็นความเชื่อลักษณะที่ว่า เรื่องกรรมเป็นเรื่องเฉพาะตัวบุคคล บุคคลจะดีหรือชั่วขึ้นอยู่กับกรรม เพราะกรรมเป็นเครื่องจำแนกสัตว์ให้แตกต่างกันโดยแท้

## 6. ข้อเสนอแนะ

### 6.1 ข้อเสนอแนะในการนำผลวิจัยไปใช้ประโยชน์

ควรมีการวิเคราะห์และรวบรวมข้อมูล เกี่ยวกับความเชื่อเรื่องกรรมในพระพุทธศาสนาเถรวาท โดยการบันทึกเป็นลายลักษณ์อักษรเพื่อเป็นข้อมูล ในการศึกษา ค้นคว้าแก่ผู้มีความสนใจจะศึกษาเรื่องความเชื่อเรื่องกรรมต่อไป

### 6.2 ข้อเสนอแนะเพื่อการทำวิจัยต่อไป

1. ควรมีการศึกษาเปรียบเทียบความเชื่อเรื่องกรรมในพระพุทธศาสนาเถรวาทของคนไทยยุคปัจจุบันในแต่ละภาคว่า มีความเหมือนและต่างกันอย่างไร
2. ควรมีการศึกษาความเชื่อเรื่องกรรมในพระพุทธศาสนาเถรวาทว่า มีผลทำให้สังคมเกิดความสันติสุขและอุ่นวยอย่างไร
3. ควรมีการศึกษาความเชื่อเรื่องกรรมในพระพุทธศาสนาเถรวาทว่า มีผลทำให้คนเราเกิดในภพภูมิที่แตกต่างกันหรือไม่อย่างไร

## เอกสารอ้างอิง

- พระเทพเวที (ประยุทธ์ ปยุตโต). (2513). *กรรมตามนัยแห่งพุทธธรรม*. กรุงเทพมหานคร: อมรินทร์พริ้นติ้ง กรุ๊ป จำกัด.
- พระธรรมปิฎก (ประยุทธ์ ปยุตโต). (2544). *ปฏิบัติธรรมให้ถูกทาง*. พิมพ์ครั้งที่ 60. กรุงเทพมหานคร: มูลนิธิพุทธธรรม.
- พระธรรมปิฎก (ประยุทธ์ ปยุตโต). (2549). *กรรมและนรกสวรรค์สำหรับคนรุ่นใหม่*. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพมหานคร: สหธรรมิก.
- พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตโต). (2559). *พจนานุกรมพุทธศาสตร์ฉบับประมวลธรรม*. พิมพ์ครั้งที่ 36. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ ผลิตภัณ.
- พระมหาพิเชษฐ ธีรวโส (ดอกรัก). (2534). *การศึกษาเชิงวิเคราะห์เรื่องกรรมและสังสารวัฏในพุทธปรัชญาเถรวาท ที่มีผลต่อการดำเนินชีวิตของพุทธศาสนิกชนไทยในปัจจุบัน*. *วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต*. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

- พระสรณ์สิริ ปุชชลิโต (โททอง). (2552). ทศนคติเรื่องกรรมในพระพุทธศาสนา: กรณีศึกษา ดารานักแสดงและนักร้องสถานีวิทยุโทรทัศน์ทีวีสีช่อง 3. **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระมหาประศักดิ์ อัครบุญ (ซังแสง). (2541). ความเชื่อเรื่องโหราศาสตร์กับกฎแห่งกรรม ของชาวพุทธไทยในปัจจุบัน. **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระอุทัย จิรธมโม (เอกสะพัง). (2543). ทศนคติเรื่องกรรมในพระพุทธศาสนาเถรวาท และ ปัญหาเรื่องกรรมในสังคมชาวพุทธไทยในปัจจุบัน. **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). **พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย**. กรุงเทพมหานคร: มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- สมเด็จพระญาณสังวร สมเด็จพระสังฆราช สกลมหาสังฆปริณายก (เจริญ สุวฑฺฒโน). (2550). **อำนาจอันยิ่งใหญ่แห่งกรรม**. กรุงเทพมหานคร: รุ่งเรืองวิริยะพัฒนา.